

ВІДГУК

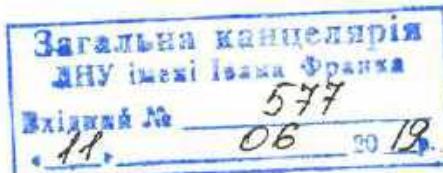
офіційного опонента на дисертацію Яблонського Максима Романовича «Журналістська та редакційно-видавнича діяльність Петра Волиняка»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.04 – теорія та історія журналістики

Тема наукового дослідження, яку обрав Яблонський М. Р., малодосліджена, хоча з історії журналістики в останні роки опубліковано чимало праць. Між тим історія преси української діаспори ХХ ст. розвивалася в складних умовах. З одного боку, треба було утвердитися в чужому середовищі, не втратити національного обличчя, а з іншого – не уникати інтеграційних процесів, адже її аудиторія – це громадяни інших держав. Ідеологічна розмежованість – чи не найважливіша проблема, обумовлена не тільки багатопартійною системою Канади, США, інших держав, а й впливом радянської пропаганди.

Отож, наукове дослідження Яблонського М. Р., є актуальним. Окрім цього, воно вигідно виділяється від інших праць тим, що побудовано на великій джерельній базі. До того ж дисертант не обмежується фактами, а всебічно їх проаналізував і зробив відповідні узагальнення та висновки. Таким чином у рецензованій дисертації повно представлена видавнича діяльність Петра Волиняка, докладно проаналізовані й окремі віднайдені дисертантом рідкісні примірники періодичних видань «Нові дні» та «Соняшник».

Для розкриття теми автор використав матеріали енциклопедичних видань, бібліографічних покажчиків, хрестоматій, мемуарів. Саме тому робота вирізняється академічною зрілістю і цілісністю бачення наукової проблеми дослідником. Отож, дисертаційна робота Яблонського М.Р. виконана на високому рівні, відповідно до всіх вимог.

Дослідник переконливо формує мету і завдання з огляду на обрану тему, належно виокремлює предмет і об'єкт дослідження, а також обирає хронологічні межі, які дають змогу найповніше опрацювати тему.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано завдання і мету праці, обґрунтовано хронологічні рамки, новизну та практичне значення дисертації. Відразу зазначу, що дисертант успішно впорався із усіма завданнями.

У першому розділі – «Теоретико-методологічні засади дослідження» представлено грунтовний огляд джерельної бази дослідження. Причому Яблонський М.Р. не звів історіографію, як, це, на жаль, буває, до бібліографічного переліку публікацій, а зробив кваліфікований огляд літератури, поділивши її на декілька груп, акцентував увагу на те, з яких концепцій виходили автори тих чи інших досліджень.

Не оминув дисертант, і це правильно, праці сучасних дослідників: Л.Білоус, Ю.Бідзіля, О.Богуславського, О.Вішки, Н.Сидоренко, Л.Сніцарчук, М.Тимошика...

Отже, джерельна база цілком достатня для того, щоб можна було робити узагальнюючі висновки з даної проблеми.

У своїй роботі дисертант зазначає, що вивчення інформаційного простору української діаспори – актуальнана багатоаспектна проблема, яка об'єднує питання ідеологічного, культурно-історичного, лінгвістичного характеру, демонструє специфіку та закономірності еміграційного середовища. Тому дослідник цілком слушно значну увагу приділяє історії української діаспорної преси, простежує складні обставини формування та еволюцію розвитку. А це видання демократичного характеру, націоналістичні, релігійні, літературні і мистецькі, гумористичні тощо. При цьому дисертант розглянув й мовну політику цих друкованих органів.

Дослідник твердить, що після 1945 р. у США збільшилась кількість українськомовних видань, що обумовлено зростанням кількості переміщених осіб і наводить при цьому цікаві статистичні дані.

Відтак він доводить, що українська преса в Канаді за своїм форматом, зовнішнім виглядом, друком і версткою подібна до американської, хоча при цьому зазначає відмінності між ними.

В Америці українські газети видають допорогові союзи для своїх членів, а в Канаді таких союзів немає і видавництва часописів опираються безпосередньо на своїх передплатників і читачів. Колискою української преси в Канаді був Вінніпег, що його названо пізніше «столицею канадської України». Тут почали видаватися перші українські часописи. Однак після Другої світової війни з приїздом нових поселенців, видавничий рух оживився в Торонто, Монреалі, Оттаві, Гамильтоні. Торонто стає культурним і видавничим осередком.

Яблонський М.Р. твердить, і засвідчує це на конкретних прикладах, що еміграційні видання продовжували українську національну традицію, підтримували прагнення українців до відновлення незалежної держави Україна.

Водночас в дисертациї докладно проаналізовано методи та принципи, якими користувався дисертант для розкриття теми.

Другий розділ – «Становлення Петра Волиняка як журналіста», присвячений особливостям формування і становлення Петра Волиняка-журналіста, проаналізовано його шлях від письменника до публіциста.

Однак, як слушно зазначив Яблонський М.Р., навіть у журналістській та публіцистичній творчості П. Волиняка простежується талант письменника, що бачимо у творі «У країні сонця та пісків», в якій, маючи на меті представити благотворний уплив колективізації на господарювання в радянських республіках Середньої Азії, літератор-публіцист розглянув, наприклад, тему меліорації. Задум зреалізований у тексті, жанрові особливості якого містять ознаки подорожнього нарису (І і ІІ частини) та літературного репортажу (ІІІ і ІV частини). Очевидно тому в першій половині твору переважають описи, в другій – активно виражена подієвість.

Дисертант зазначає, що в еміграційний період П.Волиняк здійснив видання своїх художніх творів окремими збірками, а також надрукував літературний репортаж «Кубань – земля українська, козача...» (Буенос-Айрес; Зальцбург, 1948), в якому описав події на Кубані 1932-33 рр., позначені страшним голодомором. Зрозуміло, що такий гостропроблемний твір не міг бути виданий у Радянському Союзі.

Дисертант стверджує, що П. Волиняк наводить цікаві факти, які свідчать про те, що жителі Кубані – етнічні українці. Це мова, прізвища, український фольклор, серед якого і Шевченкові твори, а найважливіше – спосіб мислення, національний дух, який не може викоренити влада, тому й вдається до нищення українців голодомором.

У зображенії голодомору як геноциду українців (репресивний закон про колоски) автор поєднав гостро викривальний пафос із ліризмом. У тексті постійно наголошується на принципах колоніального загарбання та підпорядкування, на яких буде радянський Союз взаємини з регіонами, а тим паче з українськими землями. Як зазначив дисертанту, «Цінність книжки Кубань – земля українська, козача подвійна: з одного боку вона сприймається як реальний, правдивий документ московського-імперіалістичного варварства, а з другого – вартісний нарис талановитого автора, що розуміє вагу слова і його вплив на читацькі маси».

Максим Яблонський дослідив особливості поетики та стилю повісті П.Волиняка «Михайло Танцюра». Задум письменника так і не був реалізований у великому епічному жанрі, однак і в такому вигляді текст виразно засвідчує антиукраїнську політику радянської системи, що, загалом, свідчить про чітку громадянську позицію та політичні переконання автора твору.

Третій розділ – «Редакційно-видавнича діяльність Петра Волиняка» - присвячений головно періоду, протягом якому П. Волиняк по закінченні Другої світової війни знаходився у Зальцбургу (Австрія), де видавав щоденну

газету «Останні новини», тижневу газету «Нові Дні», журнал «Літаври», пластовий двотижневик «Новий Шлях».

Окрім періодичних видань, Петро Волиняк вдавав книги письменників діаспори та материкової України. Тут представлена класична українська література (М.Гоголь, А.Кашенко, В.Стефаник, О.Стороженко), окремі твори радянської літератури (М.Івченко, М.Хвильовий), література української діаспори (Б.Олексandrів, А.Коломиєць, В.Скорупський), а також побачили світ книги і П.Волиняка.

Дисертант дослідив, що П.Волиняк прибув до Канади за контрактом влітку 1948 р. – як сільськогосподарський робітник і працював у фермера пів року. На весні наступного року він почав працювати в газеті «Гомін України» (Торонто). Вже у 1950 р. відновлює своє видавництво «Нові Дні», де й почав виходити друком редактований ним однайменний журнал, місячник для дітей «Соняшник», книжкова продукція. У видавництві побачила світ низка підручників та читанок П.Волиняка: «Барвіно», «Дніпро», «Запоріжжя», «Київ», «Лани»...

Дисертант зазначає, що журнал «Наші Дні» П.Волиняк вдавав 20 років. Як редактор він був «перебірливий і вибагливий в доборі матеріалу, вміщуваного в журналі, – далеко не все вміщував, що під руку попадалося, уважно і вдумливо вивчав надісланий матеріал – «і тому не могли в нього проскочити, наприклад провокативні речі...». Журнал був живий, цікавий і змістом та формою (мовою) переважно з дуже актуальною тематикою. Це був один із найкращих журналів що їх коли-небудь мала українська еміграція.

Журналістська та редакторська робота П. Волиняка сприяла формуванню професійних принципів журналістики. Усвідомлюючи роль мови періодичних видань, Петро Волиняк був вимогливим не тільки до інформаційної функції часописів (достовірність фактів, логічність і достовірність викладу), а й акцентував на відповідальності за лінгвістичну компетентність.

Здійснивши всебічний жанрово-тематичний аналіз журналу «Соняшник», дисертант встановив, що це видання стало платформою для формування національно-свідомого молодого покоління українців, виховання морально-етичних чеснот, пропагування здорового способу життя. Так, художні та науково-популярні тексти характеризуються образністю, багатством художніх засобів. Доречно наголосити на ролі назви: образ соняшника формує асоціативні зв'язки з Україною. Загальновідомо що образи, теми й мотиви, об'єднані патріотичним стрижнем, становлять цілий комплекс національної ідентичності.

Таким чином, можемо зробити висновки, що опубліковані матеріали у журналі «Нові Дні» підтверджують популярність, міцний зв'язок редакції з читачами. Адже саме і поради читачів, і полемічні виступи сприяли виробленню оптимальної редакційної політики.

У четвертому розділі – «Журналістська діяльність Петра Волиняка» - дисертант наголошує, що українські періодичні видання на еміграції виконували важливу соціальну функцію. З одного боку вони заповнювали постійний широкий контакт між українцями в діаспорі, а з другого – уможливлювали публічну дискусію щодо поточних проблем культурного, господарського і наукового життя українців. Таку місію виконував зокрема й місячник «Нові Дні». Усталася думка, що приватний видавець завжди зможе поставити особисті інтереси вище громадських, змінювати напрям періодичного видання, що призводить до дезорієнтації читача. Видаючи свій журнал, Петро Волиняк проводив відкриту редакційну роботу з читачами, нагадуючи про передплату чи висловлюючи вдячність за приседнання нових субскридентів. Вінуважав неприпустимим втручання в тексти без авторської згоди. У статті зі саркастичною назвою «Зарок «толерантності», «братолюбія» і «соборності»» (рубрика «Огляд преси») він наводить свідчення Яра Славутича про викривлення інформації щодо підручників Петра Волиняка в часописах «Вільне Слово» та «Свобода» (стаття Яра Славутича «Про методи навчання української мови»).

Дисертант зазначає, що часопис «Нові Дні» П.Волиняка став трибуною, з якої він міг відстоювати свої переконання. Редактор уважав, що читачі мають володіти об'єктивною інформацією, тому часто вів дискусії з тими періодичними виданнями діаспори, які з тих чи інших причин спотворювали чи довільно інтерпретували факти. У різноманітних аналітичних текстах П.Волиняк досліджував проблему у взаємозв'язках, наголошував на першопричинах, часто звертався до аналогій.

В організації проаналізованих аналітичних текстах редактора значну роль відіграють заголовки, серед яких переважають констатуючи-описові форми («Зразок «толерантності», «братолюбія» і «соборності», «Втеча інтелігенції від громадсько-політичного життя» «Практичне звітування» та ін.).

Таким чином, можемо зробити висновки: віднайдений і опрацьований дисертантом фактичний матеріал продемонстрував широку жанрову палітру журналістики Петра Волиняка, що сприяло висвітленню актуальних, злободенних тем.

Однак навіть така довершена праця викликає певні зауваги, що потребують пояснень і уточнень дисертанта.

Заувага перша. Залишились поза увагою тексти, опубліковані в тижневику «Гомін України», співробітником якого був Петро Волиняк (1949–1950 pp.).

Заувага друга. Не представлено жанр подорожнього репортажу, тематика якого присвячена Канаді.

Заувага третя. Не проаналізовані рубрики часопису «Нові Дні», зокрема «Шевченківські вечори», «Література в поневоленні Україні», «Сучасна поезія в Україні», «Некрологи» та ін.

Заувага четверта. Чітко не з'ясовано, чи відповідає часопис «Нові Дні» поняттю універсального місячника, як це декларував видавець і редактор.

Однак вважаю, що висловлені зауваження не можуть негативно вплинути на загальну позитивну оцінку рецензованої роботи. Дисертація є актуальним, ґрутовно виконаним, виразно авторським, завершеним науковим дослідженням, під час якого отримано нові результати, вирішено важливі проблеми, окреслено нову дослідницьку проблематику.

Її автор всебічно розкрив досліджувану тему. Основний зміст роботи викладений у 17 публікаціях статей і тез конференцій та в авторефераті.

Вважаю, що дисертація М. Р. Яблонського «Журналістська та редакційно-видавнича діяльність Петра Волиняка» відповідає вимогам п. п. 9, 11,12 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ №567 від 24.07.2013р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ №656 від 19.08. 2015р. №1159 від 30.12.2015р. та №567 від 27.07.2016р.), спеціальності та профілю спеціалізованої вченої ради К 35.051.24 Львівського національного університету імені Івана Франка, а її автор – Яблонський Максим Романович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.04 – теорія та історія журналістики.

Офіційний опонент –

кандидат історичних наук, доцент

завідувач відділу періодичних видань

ім. Мар'яна та Іванни Коців

ЛННБ України ім. В.Стефаника

Ю.О.Романишин

